

**Το μοναστήρι του Αποστόλου Ανδρέα
120 χρόνια από την ίδρυσή του (1867)**

ΣΥΜΒΟΛΟ ΑΓΩΝΑ ΓΙΑ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ

Νίκου Φαλά

Στις 15 Αυγούστου 1867 εγκαινιάστηκε από τον Αρχιεπίσκοπο Κύπρου Σωφρόνιο Α΄ η καινούργια μεγάλη εκκλησία του Αποστόλου Ανδρέα. Έκτοτε καθιερώθηκε σαν ένα από τα σημαντικότερα προσκυνήματα της Ορθοδοξίας στον τόπο μας. Το Μοναστήρι του Πρωτόκλητου συντέλεσε στη θρησκευτική, εθνική, πολιτιστική και κοινωνική ανέλιξη του λαού του Ριζοκαρπάσου και της Χερσονήσου Καρπασίας γενικότερα.

ΤΟ ΜΙΚΡΟ ΕΚΚΛΗΣΑΚΙ

Πάνω στους βράχους ενός μικρού όρμου στο ακρωτήριο Δεινάρετον ή Βοός Ουρά (ουρά του βωδιού) στο ανατολικότερο σημείο της Κύπρου, οι κάτοικοι του Ριζοκαρπάσου έχτισαν το 1821 ένα εκκλησάκι και το αφιέρωσαν στη μνήμη του Απόστολου Ανδρέα. Πρωτεργάτης της προσπάθειας ήταν ο Χατζηνικόλας, ένας θρησκευόμενος άνθρωπος που έχαιρε μεγάλης εκτίμησης μεταξύ των χωριανών του, οι οποίοι βοήθησαν με χρήματα και εθελοντική εργασία. Το όνομα του «πρωτομάστορα» (αρχιτέκτονα-εργολάβου) είναι άγνωστο. Στον ίδιο χώρο υπήρχε ερειπωμένο το εκκλησάκι που κτίστηκε την εποχή της Φραγκοκρατίας, γύρω στα 1430, αφιερωμένο στον Απόστολο Ανδρέα.

Τη μικρή εκκλησία διαχειριζόταν Επίτροπος που αναδείκνυαν οι Ριζοκαρπασίτες με ψηφοφορία, υπό την εποπτεία υπαλλήλου της Αρχιεπισκοπής. Ψήφιζαν όλοι οι άρρενες κάτοικοι του Ριζοκαρπάσου, από 18 χρόνων και άνω.

Το εκκλησάκι κτίστηκε για τις θρησκευτικές ανάγκες των Ριζοκαρπασιτών, που ήταν αναγκασμένοι να μένουν επί μήνες μακριά από το χωριό τους, για τις γεωργικές και άλλες εργασίες τους στην περιοχή του ακρωτηρίου.

Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Η ιδέα για ανέγερση νέας μεγάλης εκκλησίας στο ακρωτήριο ανήκει και πάλιν στους Ριζοκαρπασίτες. Εμπνευστής και πρωτοστάτης ήταν ο Οικονόμος Παπαϊωάννης, στον οποίο η Καρπασία οφείλει πολλά. Ο ένθεος ζήλος η αποφασιστικότητα και ο δυναμισμός που τον διέκριναν, η αγάπη του προς το Ριζοκάρπασο, η εμπιστοσύνη με την οποία τα στοιχεία που τον έκαμαν να αναλάβει πρωτοβουλία για την πραγματοποίηση του μεγάλου έργου. Η επιμονή, ο ενθουσιασμός του και η καθολική συμμετοχή των Ριζοκαρπασιτών έφεραν το ποθητό αποτέλεσμα.

Ο ΙΔΡΥΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΗΣ

Ο Παπαϊωάννης ο «Κτίτωρ» του Μοναστηριού, είναι γέννημα και θρέμμα του Ριζοκαρπάσου, γιος του γεωργού Νικόλα Διάκου. Γεννήθηκε στις 10 Σεπτεμβρίου 1827. Ιερέας χειροτονήθηκε από τον αρχιεπίσκοπο Μακάριο Α΄ το 1855.

Παντρεύτηκε και απόκτησε ένα παιδί. Όμως η γυναίκα και το παιδί του πέθαναν και έκτοτε αφοσιώθηκε ολοκληρωτικά στην υπηρεσία της εκκλησίας. Πήγε για λίγο χρόνο μοναχός στον Κύκκο όπου έμαθε λίγα γράμματα (τα «παπαδίστικα» της εποχής του). Ήταν άνθρωπος έξυπνος, με ισχυρή θέληση και προσωπικότητα, ακούραστος και διορατικός. Κοντόσωμος με ασκητικό κορμί, μελαχρινός με μαύρα λαμπρά μάτια. Η όλη συμπεριφορά του ενέπνεε αγάπη, εκτίμηση και σεβασμό.

Ο Παπαϊωάννης άρχισε δραστηριότητα, με εράνους στην Κύπρο και το εξωτερικό, για τη νέα εκκλησία το 1866. Σε διάστημα ενός μόνο χρόνου συμπληρώθηκε το κτίσι-

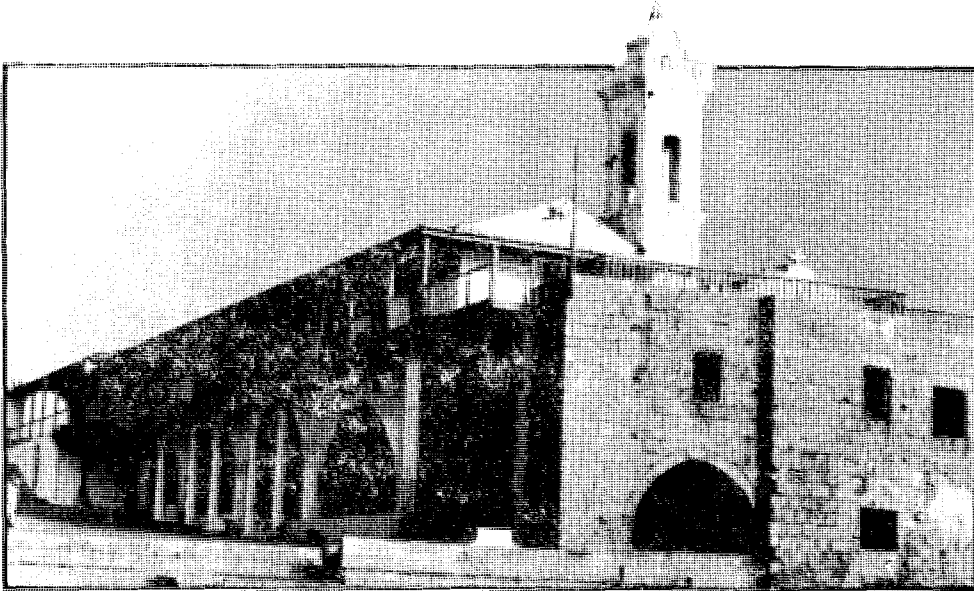
μο, κατασκευάστηκε το εικονοστάσι, οι εικόνες. Στις 15 Αυγούστου 1867 πριν 120 χρόνια σαν σήμερα, ο αρχιεπίσκοπος Σωφρόνιος έκαμε τα εγκαίνια και το «μύρωμα» του ιερού ναού. Ήταν μια μέρα ιστορική για την Καρπασία.....

Η χρυσή εικόνα του Αποστόλου Ανδρέα φιλοτεχνήθηκε το 1886, με φροντίδα και πάλιν του Οικονόμου Παπαϊωάννη. Η θαυματοργή εικόνα φυλάσσεται σήμερα στο Ριζοκάρπασο. Οι εγκλωβισμένοι την προστατεύουν με ευλάβεια, αναμένοντας την άγια ώρα που ελεύθεροι θα την επαναθέσουν στο μοναστήρι, εκεί που είναι η «έδρα» του Πρωτόκλητου.

Ο Αρχιεπίσκοπος Σωφρόνιος και ο Οικονόμος Παπαϊωάννης υπογράψαν στις 12 Φεβρουαρίου 1897 ένα έγγραφο με τον τίτλο «Προσωρινός Κανονισμός του Μοναστηριού του Αποστόλου Ανδρέα».

Αυτό το έγγραφο καθόριζε με σαφήνεια τον τρόπο λειτουργίας και διαχείρισης της Μονής από τον Οικονόμο Παπαϊωάννη μέχρι το θάνατο του. Μετά θα περιερχόταν στην κατοχή της Αρχιεπισκοπής.

Οι κάτοικοι του Ριζοκαρπάσου δεν αποδέχτηκαν τη συμφωνία. Πήγαν στα δικαστήρια και δικαίωθηκαν αφού στο μεταξύ ο Οικονόμος συντάχθηκε με τους χωριανούς του, μετά τη διαπίστωση ότι στόχος του

Ο αείμνηστος Παπαϊωάννης πέθανε στις 4 Ιουλίου 1909, αφού ευτύχησε να κάμει το Μοναστήρι «του» παγκύπριο προσκύνημα. Ο θάνατος του βύθισε στο πένθος τους Καρπασίτες. Τάφηκε κοντά στη μικρή εκκλησία. Αργότερα μετακομίστηκαν τα λείψανα του σε ειδικό μνημείο στη μεγάλη πλατεία του Μοναστηριού, όπου στήθηκε η προτομή του πρώτου Οικονόμου και ιδρυτή της Μονής Αποστόλου Ανδρέα.

Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ

Ύστερα από μακρόχρονους δικαστικούς αγώνες, οι Ριζοκαρπασίτες πέτυχαν την «αυτοδιαχείριση» του Μοναστηριού.

Αρχιεπίσκοπου ήταν να «βάλει χέρι» στο Μοναστήρι τους.

Έτσι, στις 6 Οκτωβρίου 1896 με συμβιβασμό μεταξύ των διαδίκων - Ριζοκαρπασιτών και Αρχιεπισκοπής - βγήκε απόφαση του Δικαστηρίου Αμμοχώστου που αποτέλεσε το νέο «Καταστατικό Αποστόλου Ανδρέα».

Το Άρθρο 1 αναφέρει:

Η διαχείριση της περιουσίας του Αγ. Ανδρέου θέλει γίνεσθαι υπό Επιτροπής εκ των κατοίκων του Ριζοκαρπάσου εξαμελούς εκλεγομένης υπό των κατοίκων του χωριού. Διάρκεια ενασκήσεως των καθηκόντων της ανω Επιτροπής ορίζεται τριετία».

Μέλος της Επιτροπής και αυτοδίκαια πρόεδρος της είναι ο Οικονόμος τον οποίο ορίζει ο Αρχιεπίσκοπος.

Δικαίωμα ψήφου έχουν όλοι οι άρρενες κάτοικοι του Ριζοκαρπίου που συμπλήρωσαν το 18ο έτος της ηλικίας τους. Δικαίωμα να εκλεγούν έχουν όσοι συμπλήρωσαν το 25ο έτος.

Την τελευταία Διαχειριστική Επιτροπεία, που εκλέγηκε το 1972, αποτελούν οι:

Οικονόμος Κλεόπας Κουρουζίδης, Κκούτς Κυριάκος, Μανώλης Ιωάννης, Σολωμού Νικόλας, Ταουσιάνης Γιαντελής, Τουλούρας Ζαχαρίας, Φαλάς Ανδρέας.

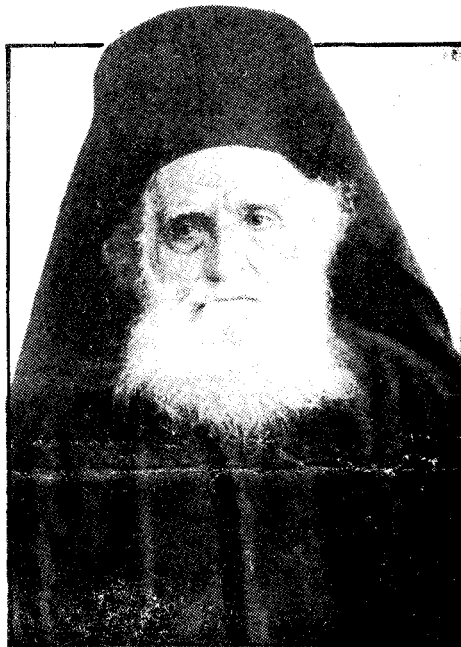
ΠΑΓΚΥΠΡΙΟ
ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ

Από τα πρώτα χρόνια λειτουργίας του, το Μοναστήρι του Απόστολου Ανδρέα έγινε παγκύπριο προσκύνημα. Δεκάδες χιλιάδες κόσμου απ' όλη την Κύπρο και το εξωτερικό προσέτρεχαν στη Χάρη Του με όλα τα μεταφορικά μέσα. Πεζοί, με ζώα και άμαξες, αυτοκίνητα πλοίαρια, έφθαναν στο μακρινό Μοναστήρι για να προσευχηθούν και να ζητήσουν τη βοήθεια του Πρωτόκλητου. Τα αφιερώματα των πιστών, μεγάλες λαμπάδες, χρυσαφικά, χρυσές λίρες, δαμάλια και αρνιά, κτήματα και ότι είχαν τα πρόσφεραν στο λατρευτό Άγιο.

Κάθε Δεκαπενταύγουστο, από το 1867, γινόταν στον Απόστολο Ανδρέα μεγάλο παναΰριν. Η συμμετοχή προσκυνητών ήταν συγκλονιστική σε αριθμούς και εκδηλώσεις πίστης. Πολλοί πήγαιναν γονατιστοί, διανύοντας μεγάλη απόσταση από το πρώτο και ακόμη περισσότεροι, από το δεύτερο «καντζιέλλιν» μέχρι την εκκλησία.

Ο Δεκαπενταύγουστος συσχετιζόταν με τον Απόστολο Ανδρέα. Για τους Καρπασίτες ήταν η «Γιορτή Του», χωρίς τούτο να σημαίνει ασέβεια προς την Παναγία. Ο κόσμος εκεί άλλαζε και το ημερολόγιο, για χάρη του Αγίου της Κύπρου και προστάτη της Καρπασίας. Όποιον Καρπασίτη ρωτούσες πότε είναι τ' Αποστόλου Ανδρέα απαντούσε: Τις 15 τ' Αυγούστου. Έτσι μάθαμε από μικροί και το συνηθίσαμε

Μεγάλη γιορτή και παναΰρι γινόταν, βέβαια, και στις 30 Νοεμβρίου που είναι η «Μέρα Του».

Ο ιδρυτής της Μονής Αποστόλου Ανδρέα και πρώτος Οικονόμος (1867-1909) Χατζηπαπαϊωάννης.

Η ΕΚΑΤΟΝΤΑΕ΄
ΤΗΡΙΔΑ
1867-1967

Μετά από εισήγηση μου, το 1965 στον αείμνηστο Αρχιεπίσκοπο Μακάριο και στον τότε Χωρεπίσκοπο Τριμυθούντος Γεώργιο αποφασίστηκε με τη σύμφωνη γνώμη και ενθουσιώδη συμπάραση του Οικονόμου Κλεόπα και όλων των μελών της Διαχειριστικής Επιτροπής, να γιορταστούν τα 100 χρόνια από την ίδρυση του Μοναστηριού.

Συστάθηκε «Επιτροπή Εορτασμού Εκατονταετηρίδος Ιεράς Μονής Αποστόλου Ανδρέα», υπό την προεδρία του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου.

Μέλη της ορίστηκαν οι:
Χωρεπίσκοπος Τριμυθούντος Γεώργιος Παυλίδης (μέχρι την αναχώρησή του από την Κύπρο)
Αρχιμανδρίτης Ευστάθιος Παπαγεωργίου, Αρχιερατικός Προϊστάμενος της Αρχιεπισκοπής στην Αμμόχωστο, Οικονόμος Αποστόλου Ανδρέα Κλεόπας, Νίκος Φαλάς, Γενικός Γραμματέας και Οργανωτικός της επιτροπής, Μόδεστος Σαμάρας, Γυμνα-